

Stručni rad

RANO UVOĐENJE UČENIKA U KONSTRUKTIVNO RJEŠAVANJE KONFLIKTA

Dalija Ćosić

OŠ Angela Besednjaka Maribor

Sažetak

U školskom prostoru svakodnevno se susrećemo s konfliktima i važno je da učenici što ranije shvate značenje sukoba te da ono što konflikt čini pozitivnim ili negativnim jest, zapravo, način na koji se s njime nosimo. Medijacija je jedan od oblika alternativnog rješavanja sukoba, koji je posljednjih godina ušao u naš školski prostor. Klima u školi i u razredu ovisi o međuljudskim odnosima, međusobnoj suradnji, razumijevanju različitosti među učenicima, brizi za druge te sposobnosti suosjećanja i razumijevanja osjećaja drugih. Kada provodim školsku medijaciju sa starijim učenicima, često otkrijem da sukobi proizlaze iz nižih razreda, a ako oni ostanu neriješeni, utječu na odnose među vršnjacima viših razreda. Na temelju tih otkrića odlučila sam osposobiti učenike prvog razreda za socijalne vještine konstruktivne komunikacije.

Ključne riječi: aktivno slušanje, prepoznavanje emocija, prihvaćanje različitosti, igranje uloga.

1. Što je konflikt?

Riječ konflikt potječe od latinske riječi 'conflictus', a ona od latinske riječi 'confligere', što znači 'udariti u što'.

Ljudi konflikt definiraju vrlo različito, na primjer kao spor, svađu, nesporazum, tučnjavu, različita mišljenja i stavove o određenoj situaciji. Isto tako, ovu riječ tumače kao međusobno suprotstavljanje različitih potreba, želja, interesa, osjećaja i djela. Ljudi uglavnom shvaćaju da konflikt znači nešto loše i da ga je najbolje izbjegavati.

Sukobi, neslaganja i sporovi sastavni su dio života jer svatko od nas ima svoj pogled na svijet, svoja uvjerenja i prioritetne vrijednosti. Upravo zbog toga ponašanje osobe s kojom smo u sukobu, vidimo u iskrivljenom obliku.

Sudionici sukoba u pravilu sebe vide kao žrtvu, a druge kao opakog protivnika. U konfliktu smo manje sposobni ispravno percipirati ponašanje druge osobe. Osobe koje su u konfliktu, obično se osjećaju zbunjeno, tjeskobno, uplašeno, tužno, bijesno.

Što smo više ljuti na neku osobu, to više druge ljude smatramo zlobnima, a sami sebe vidimo kao nevinu žrtvu.

Ljudi često misle da su sukobi krivi za nesuglasice, svađe, razvode i nasilje, ali uzrok leži negdje drugdje. Sve je to zapravo posljedica nemogućnosti konstruktivnog rješavanja sukoba.

2. Učenici i konflikt

Učenici se uvijek iznova nađu u sukobu. Razmišljati u smjeru kako postupati i poduzimati mjere da bi se izbjegli konflikti između učenika, naravno, nema smisla. Učitelji počinju shvaćati da su vještine rješavanja sukoba ključne za uspjeh učenika, kako u školi tako i drugdje, izvan škole. Konstruktivno rješavanje konflikta između učenika utječe na obrazovni proces – od kvalitete nastave, školskog uspjeha učenika do moralnih vrijednosti učenika i zaposlenih.

Već u prvom razredu djeca su često u sukobu sa svojim školskim kolegama. Najčešće su to svađe tijekom igre. Najteže im je dogovoriti se oko podjele igračkaka, a često dolazi i do svađa kada se učenici moraju postaviti u kolonu jer uvijek ima onih koji imaju izrazitu želju biti prvi. Čak se i tijekom nastave događa da se učenici svađaju oko bojica, gumica, šiljila, itd. Dalje bih istaknula svađe koje se događaju na igralištu tijekom igre, posebno na ljuljačkama i penjalicama. Primjećujemo dosta slučajeva izdvajanja. Svađe učenika obično završe naguravanjem, boksanjem, štipanjem, tek nakon toga dolaze učiteljima reći što se dogodilo.

Takve svađe među učenicima uvijek su postojale i naravno da će ih uvijek biti. Važno je da ih učitelji ne previde i ne smatraju beznačajnima, iako nam se čini da su, u usporedbi s problemima odraslih, samo kap u moru. Čak i najmanji dječji problemi koji ostaju neriješeni, utječu na međusobne odnose i razrednu klimu.

2.1. Rano uvođenje u vještinu rješavanja konflikta

Svakodnevno se susrećemo s konfliktima u razredu i školskom prostoru i važno je da učenici vrlo rano shvate značenje sukoba te da ono što konflikt čini pozitivnim ili negativnim jest način na koji se s njime nosimo.

Kao učiteljica, vidim veliku važnost u učenju konstruktivne komunikacije jer je to vještina koja je važna za cijeli život. To je odskočna daska za ulazak u različite odnose i životne situacije.

Uvođenje u vještine rješavanja sukoba ima nekoliko faza. Svake godine, stoga, na početku školske godine, u mjesecu rujnu, s novim prvašićima provodim aktivnosti koje pažljivo planiram i čiji su ciljevi:

- vježbe aktivnog slušanja
- svijest o važnosti emocija
- prihvaćanje razlika
- rješavanje sporova razgovorom (medijacija).

U nastavku ću predstaviti aktivnosti koje provodim s učenicima kao uvod u rješavanje sukoba pomoću medijacije.

2.2. Vježba za utvrđivanje aktivnoga slušanja

Tijek aktivnosti:

Učenike razdijelimo u skupine.

Na stoliću, postavljenom na sredini učionice, zalijepimo crtež i prekrijemo ga. Iz svake skupine dolazi po jedan učenik, otkrivamo crtež i gleda ga samo oko pet sekundi. Vraća se svojoj skupini, gdje ima na raspolaganju dvadeset i pet sekundi kako bi objasnio članovima svoje skupine što moraju nacrtati. Nakon isteka vremena, skupina šalje drugog člana da vidi što je i kako nacrtano te ovaj učenik također izvještava svoju skupinu što treba nacrtati. Ponavljamo obrazac dok se svi članovi ne izmijene i dok prva skupina ne nacrti crtež poput onog na stoliću.

Prije početka važno je dati jasne upute.

Kad prva skupina završi s crtanjem, učenici odlože olovke, gledaju crteže, otkrivaju što nedostaje i koliko im je uspjelo pravilno nacrtati.

Pitanja za razgovor:

- Što je svatko od vas učinio kako bi pomogao skupini pri crtanju?
- Zašto je važno slušati jedni druge kad radite u skupini?
- Kako ste se slušali?
- Kako ste uspjeli razumjeti što je član skupine htio reći kad je pogledao crtež?
- Kako biste ocijenili rad u svojoj skupini, suradnju, slušanje uputa?
- Je li u svakodnevnom životu važno da znamo slušati upute i mišljenja drugih sugovornika? Zašto?

2.3. Vježba za otkrivanje osjećaja

Prije izvođenja igre razgovaramo s učenicima o različitim osjećajima, pitamo ih kako se danas osjećaju (jesu li veseli, bijesni, tužni...) i objasnimo im da ljudi mogu svoje osjećaje izraziti na različite načine: riječima i tijelom, odnosno neverbalno.

Tijek aktivnosti:

Učeniku damo karticu s natpisom ili slikom određene emocije ili mu kažemo na uho ako ne zna čitati. Nakon toga ovaj učenik trebao bi bez riječi pokazati emociju pred ostalim učenicima (pantomimom). Učenici pokušavaju otkriti koju emociju pokazuje ovaj učenik.

Učenik koji točno odgovori, pokazuje novi primjer.

U ovoj igri ponovimo neke emocije kako bismo naglasili da različiti ljudi mogu istu emociju izraziti na različite načine.

Ponavljamo igru dok ne dođu na red svi učenici, odnosno dok ne padne interes za ovu igru.

Pitanja za razgovor:

- Kako ste otkrili što učenik pokazuje ili osjeća?
- Što je sve učinio svojim tijelom da bi vam pokazao kako se osjeća?
- Kako još možemo otkriti nečije raspoloženje? (tonom glasa, načinom govora, glasnoćom...)

Demonstriramo nekoliko rečenica različitim tonom i glasnoćom:

„Mama mi nije kupila sladoled.“ (ljutnja)

„Danas ćemo gledati lutkarsku predstavu!“ (radost)

„Zašto još nitko nije došao po mene?“ (tuga)

Aktivnost završavamo razgovorom o tome koliko je važno znati kako se drugi osjećaju.

Zašto je važno da drugi znaju kako se mi osjećamo i obrnuto?

Zašto je važno poznavati osjećaje drugih ako želimo riješiti sporove?

2.4. Vježbe za prihvaćanje različitosti

Tijek aktivnosti:

Učenici se uz nježnu instrumentalnu glazbu okupljaju u krug. Dajemo im uputu da zatvore oči i uz glazbu u podlozi razmisle o tome kako su se osjećali ujutro. Onaj

učenik kojega lagano dodirnemo, otvara oči i mirno čeka da svi dođu na red. Nakon toga nekoliko učenika (a mogu i svi) govore o svojim osjećajima. Slijedi pitanje: „Osjećamo li se svi isto kad se probudimo?“ Učenici razmišljaju i odgovaraju.

LJUDI IMAJU RAZLIČITE OSOBINE: NA DVJEMA STRANAMA CRTE

1. Preko sredine učionice razvučemo užu, koje predstavlja crtu, i svi učenici stanu na nju. Učitelj navodi određene osobine djece. Učenici koji imaju te osobine, stanu na desnu stranu crte, a učenici koji tih osobina nemaju, stanu na lijevu stranu.
2. Da bismo izbjegli zabunu, prije početka dogovorimo tijek igre i pravila.
3. Važno je da se učenici što brže sele na određenu stranu i tek tada pogledaju tko je na istoj strani.

Nakon aktivnosti razgovaramo o tome koliko se međusobno razlikujemo i kako to obogaćuje naš svijet.

Nekoliko pitanja za razgovor:

- Jesu li bili uvijek isti učenici na istoj strani crte?
- Po čemu su slični učenici u našem razredu?
- Kako nam ova spoznaja može pomoći da uspostavimo još bolje odnose u našem razredu?

LJUDI RAZLIČITO DOŽIVLJAVAJU SVIJET: ZEC ILI PATKA?

Tijek aktivnosti:

1. Učenici, koji sjede na svojim mjestima, dobivaju fotografiju optičke iluzije.

Fotografija 1: Optička iluzija

2. Učenicima dajemo uputu da se suzdrže od komentiranja i da svatko za sebe neko vrijeme promatra sliku.

3. Nakon nekog vremena, pozivamo jednog od učenika da kaže jednu stvar koju primjećuje na slici.

Pitanja za razgovor:

- Koliko vas je vidjelo točno ono što je vidio prvi učenik?
- Je li tko vidio nešto drugo?
- Koliko vas je vidjelo nešto drugo?
- Kako si se osjećao/osjećala kad je netko drugi vidio nešto potpuno drugačije?
- Je li moguće da dvije osobe vide različite stvari na jednoj slici i da su obje u pravu?
- Objasnimo im da su dvije slike u jednoj.
- Pojasnimo im da dvije osobe mogu vidjeti isti događaj ili stvar, ali svaka na svoj način i moguće je da su pritom obje osobe u pravu.
- Je li vam se išta slično već dogodilo?
- Što to znači za rješavanje vaših sporova? Kako vam ova spoznaja može pomoći ako ćete biti u sporu?

PRIČANJE PRIČA IZ RAZLIČITIH PERSPEKTIVA: VELIKI ZLI VUK

Učenici sjede na jastucima i udobno se namjeste kako bi slušali bajku.

Tijek aktivnosti:

1. Pitamo učenike sjećaju li se bajke o Crvenkapici. Kakav je bio vuk?
2. Učenici prepričaju bajku svojim riječima.
3. Zatim najavljujemo da ćemo pročitati bajku s naslovom Veliki zli vuk (ispovijest vuka sa sastanka s Crvenkpicom).

Nakon kratke stanke ponovno pročitamo bajku.

Pitanja za razgovor:

- Kako sada vidite priču o Crvenkapici?

- Što možemo naučiti iz ove priče?
- Provjeravate li uvijek obje strane iste priče (npr. kada se posvađate s prijateljima iz razreda)?
- Kako ovo može pomoći u rješavanju sporova?
- Zašto nam je važna spoznaja da svatko može vidjeti iste stvari na svoj način?

Nakon razgovora učenici pripreme bojice i škare.

Učenici izrađuju lutke za prste: Crvenkapicu i vuka.

Kad izrade lutke, u paru pričaju jedni drugima priču u različitim ulogama. (Kako je Crvenkapica sve doživjela i kako je to doživio vuk.)

Nekoliko učenika može i pred svima ispričati priču – frontalno.

Fotografija 2: Lutke za prste

2.5. Priča za uvođenje medijacije: Dogodivščine na gozdni jasi (Prgić J.) (u prijevodu: Dogodovštine na šumskoj livadi)

Učenicima pročitamo priču **Dogodivščine na gozdni jasi (u prijevodu: Dogodovštine na šumskoj livadi)**.

Nakon prvog čitanja slijedi razgovor o sadržaju. Postavljamo pitanja vezana za sadržaj bajke:

- Tko se pojavljuje u priči?
- Što se dogodilo jednog dana?
- Što se događalo nakon dolaska roditelja?
- O čemu je razmišljao ježić Pik?
- Što je predložio svojim prijateljima?
- Kako je završila priča?
- Jesu li zečić Šviga i medvjed Šapko bili zadovoljni nakon razgovora?

Slijedi drugo čitanje, u kojem učenici imaju zadatak saznati kako su se junaci priče osjećali.

Vodimo razgovor o tome kako možemo odrediti nečije raspoloženje. Sjetimo se vježbi prepoznavanja emocija.

Potaknemo učenike da se jave i prepričaju priču.

U zaključku kažemo učenicima da je ježić Pik bio jako zadovoljan jer su se zečić i medvjed dogovorili te pronašli rješenje koje je bilo dobro za obojicu. Odlučio je u školi "Na gozdni jasi" ("Na šumskoj livadi") objesiti oglas s natpisom:

**AKO ŽELITE RIJEŠITI PROBLEME KOJE IMATE SA SVOJIM PRIJATELJIMA,
A SPREMNI STE O TOME ISKRENO I OTVORENO PORAZGOVARATI,
MOŽETE SVAKOGA DANA NAKON NASTAVE DOĆI U KUĆICU NA DRVETU,
GDJE ĆE VAS ČEKATI VAŠ PRIJATELJ JEŽIĆ PIK.**

DOBRODOŠLI!

Kasnije učenici izrađuju papirnate lutke na štapu. Tehniku izrade odabiremo prema sposobnostima djece. Svaki učenik izradi ježića Pika, lisicu i vuka ili miša i vjevericu. U skupinama igraju igre uloga i time uvježbavaju tehnike razgovora tijekom medijacije.

3. Zaključak

U današnje se vrijeme u školama stremi najboljim rezultatima u postizanju ciljeva učenja i na taj se način potiče natjecanje među učenicima. Ovakav način rada smanjuje empatiju djece, javlja se veća individualnost i briga pojedinca samo za sebe. Uza sve to, učenici se svakodnevno suočavaju s konfliktima koje imaju sami sa sobom ili s vršnjacima.

Ova su me saznanja potaknula da već u prvom razredu pridajem veliku važnost odnosima između učenika i kroz igru ih uvodim u konstruktivno rješavanje sukoba.

Važno je da učenici znaju prepoznati svoje osjećaje i osjećaje svojih kolega iz razreda, razgovarati o njima i prihvatiti ih. Za konstruktivnu komunikaciju također je važno razviti vještine aktivnog slušanja te prihvaćanja različitih mišljenja i pogleda.

Samo stečenim vještinama konstruktivne komunikacije mogu djeca i mladi ići u budućnost kao zrele i odgovorne osobe.

4. Popis literature

- [1.] Cohen, R. (2012.). Vrstniki razrešujejo konflikte. Ljubljana: Zavod Rakmo
- [2.] Iršič, M. (2004.). Umetnost obvladovanja konfliktov. Ljubljana: Rakmo
- [3.] Prgić, J. (2011.). Mediacija za otroke: konstruktivno reševanje konfliktov in mediacija za otroke od 4. do 9. leta. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI
- [4.] Prgić, J. (2014.). Teorija šolske in vrstniške mediacije. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI

5. Popis fotografija

- [1.] Fotografija 1: Optička iluzija. Vlastiti arhiv fotografija
- [2.] Fotografija 2: Lutke za prste. Vlastiti arhiv fotografija